

Calitățile unui cadru didactic

**Prof. înv. primar SPIRIDON GABRIELA
ȘCOALA GIMNAZIALĂ HOMOCEA, JUDEȚUL VRANCEA**

*“Căci un învățător slab spune el de-a gata
cunoștințele elevilor, pe când un învățător bun
îi conduce să le descopere singuri.”*

(W.Diesterwe)

Oricărui profesionist i se cer calitățile care derivă din esența activității lui și sunt determinate de specificul și complexitatea muncii pe care o desfășoară.

Personalitatea cadrului didactic, cu aptitudini și atitudini psihopedagogice, cu vocație, se exprimă în activitatea de educație prin erudiție „cunoștințe solide de specialitate, dar și prin cunoașterea particularităților psihointelectuale ale elevilor, prin capacitate empatică, comunicativitate didactică, prin competența de a relaționa afectiv cu elevul sau grupul de elevi, inteligență și tact în adoptarea deciziilor, dar și prin mânuirea conștientă a mecanismelor de optimizare a activității de învățare.” (P. Golu, N. Mitrofan; 1978, p.76)

Personalitatea cadrului didactic este apreciată de elevi ca model dezirabil și are un rol stimulator și motivant pentru elevii cu rezultate bune la învățătură, dar această relație nu se verifică și în cadrul aprecierii elevilor cu atitudini negative și rezultate școlare scăzute.

“Personalitatea unui educator poate avea o influență mult mai mare asupra elevilor săi decât mesajul didactic în sine. Acest tip de „aureolă” pe care o poartă cadrul didactic și care se numește autoritate didactică, prestigiu este un amestec de uimire cu venerație și puțină teamă, afecțiune, adorație, respect în proporții diferite. Această „aureolă” poate fi rezultatul a ce știe și spune cadrul didactic, cum spune, cum transpune în practică prin atitudinile și comportamentul său, prin ideile pe care le transmite.”(C. Ștefănescu, 2004, p. IV)

Întrucât profesiunea de educator presupune raportarea și confruntarea continuă cu alții, anumite *calități atitudinale* sunt indispensabile acelorora care își aleg și prestează această profesiune. Mă voi opri asupra celor mai semnificative:

Umanismul, în general și dragostea față de copii, în special. Aflându-se în fața unor ființe umane, în devenire sau adulte, profesorul trebuie să dea dovadă de multă sensibilitate, atașament și respect față de ele, transformându-se în cele din urmă într-un coparticipant la propriile lor confruntări. O expresie concretă a umanismului este dragostea pentru copii. Dragostea educatorului este altceva decât dragostea maternă. Ea presupune, în primul rând, respect, încredere față de posibilitățile latente pe care le posedă oricare copil, dorința sinceră ca aceste posibilități să se dezvolte, încrederea deplină în viitorul său. Ea nu are nimic comun cu sentimentalismul și compătimirea, cu diversele simpatii manifeste sau ascunse față de unii copii, cu toleranța exagerată. Ea trebuie să-i cuprindă pe toți copiii, fără nici o discriminare.

Calitățile atitudinale de natură caracterial-morală sunt acea categorie din care fac parte: corectitudinea, modestia, fermitatea, răbdarea, optimismul, stăpânirea de sine.

Conștiința responsabilității și a misiunii sale. După opinia lui Hubert, această responsabilitate și-o asumă față de copii, față de patria sa și față de întreaga umanitate. În mâinile

sale se află, într-un fel, nu numai viitorul copilului, ci și al patriei și națiunii al cărei membru este. A fi conștient de această misiune și a te dăruii total și dezinteresat pentru îndeplinirea ei înseamnă, implicit, a fi un adevărat patriot. Conștiința responsabilității și a misiunii nu pot fi concepute în afara adeziunii și atașamentului față de valorile culturale, naționale și universale, create de-a lungul veacurilor.

Sistemele de clasificare a aptitudinilor pedagogice diferă de la un autor la altul, în funcție de natura, conținutul și laturile activității pedagogice. Astfel, se pot distinge :

1. *Aptitudini didactice* referitoare la activitatea de instruire.

2. *Aptitudini educative* privitoare la activitatea de modelare a personalității umane. Fiecare din aceste categorii include apoi aptitudini legate de realizarea unei sarcini concrete :

- aptitudini metodice;

- aptitudini de evaluare;

- aptitudini educative în domeniul educației morale, estetice, de mediu, de sănătate. În funcție de particularitățile proceselor psihice, care fac parte din conținutul psihic al aptitudinilor pedagogice, se pot menționa următoarele categorii de aptitudini:

- *aptitudini ce asigură calitatea gândirii* - capacitatea de analiză și sinteză, flexibilitatea, originalitatea;

- *aptitudini ce asigură calitatea limbajului* - capacitatea de a folosi în mod adecvat acest instrument de comunicare este prezența în toate aptitudinile pedagogice: inteligibilitatea, claritatea, plasticitatea, expresivitatea, fluența;

- *aptitudini ce garantează calitatea atenției* - concentrarea, intensitatea, distributivitatea comutativitatea;

- *aptitudini ce determină calitatea memoriei* - rapiditatea memoriei, trăinicia păstrării și promptitudinea recunoașterii și reproducerii.

Un punct de vedere interesant în acest sens îl dezvoltă Ioan Jinga, care consideră că principalele aptitudini ale unui bun pedagog sunt: dicția, răbdarea, stăpânirea de sine, disponibilitatea pentru comunicare, spirit organizatoric, receptivitatea față de nou, coerența gândirii, logica exprimării, acuratețea limbajului.

Ținând cont de structura psihică internă a aptitudinilor pedagogice, se poate aprecia și existența unor aptitudini pedagogice speciale, cum ar fi :

- *aptitudinea de a cunoaște și înțelege psihicul celui supus acțiunii educative* - capacitatea intuitivă, pătrunderea și sesizarea rapidă a particularităților psihice individuale. Contactul permanent cu elevii, compensat cu o pregătire continuă, dezvoltă și perfecționează această aptitudine;

- *aptitudinea empatică* îi oferă profesorului posibilitatea de a privi toate influențele prin prisma celor cărora li se adresează și de a prevedea, nu numai eventualele dificultăți, dar și posibilele rezultate;

- *aptitudini organizatorice* - se manifestă în întreaga activitate desfășurată de profesor: planificarea propriei munci, pregătirea și desfășurarea lecțiilor, îndrumarea activității colectivului de elevi;

- *spiritul de observație* - capacitatea ce permite sesizarea celor mai fine nuanțe și manifestări ale acțiunii educative. Cu ajutorul ei profesorul poate surprinde și intui „starea de spirit și intențiile elevilor, după expresia feței și anumite mișcări.”

Măiestria pedagogică este acea capacitate a profesorului de a organiza, planifica, conduce, proiecta demersul didactic, dând dovadă de originalitate, creativitate, eficiență atât în procesul de predare, dar și în educarea și formarea elevilor. Vasile Pavelcu, definește măiestria

didactică drept aptitudinea de a face accesibilă materia, corelată cu alte aptitudini ca: limbaj concret, plastic, convingător, spiritul creator de muncă, tactul pedagogic, interes și dragoste pedagogică pentru copii, exigență pedagogică.

Tactul pedagogic reprezintă capacitatea de a găsi, la momentul oportun, forma cea mai adecvată de atitudine și tratare a elevilor; se poate aprecia că tactul este capacitatea profesorului de a găsi soluții la toate problemele ivite pe parcursul activităților sale de orice natură.

T.N.Bondarevskaia consideră tactul pedagogic drept contactul între profesor și universul lăuntric al copilului și adolescentului, apropierea sinceră față de acesta, apropiere bazată pe înțelegere reciprocă; este arta de a pătrunde și desluși conștiința individuală, de a prevedea reacția posibilă a celui pe care-l educăm, respectând în același timp simțul măsurii.

Rapiditatea memoriei, trăinicia păstrării și promptitudinea recunoașterii și reproducerii sunt *calitățile memoriei* indispensabile în activitatea cadrului.

Afectivitatea ar constitui una dintre acele atribute ale personalității care poate fi pusă în corelație strânsă cu randamentul învățării la elevi. Așa se explică de ce, remarcă unii cercetători, „profesorii cu personalități afectuoase tind să fie apreciați mai favorabil de către inspectori, directori școlari și de către alți observatori”.

Spiritul de ordine ce caracterizează profesorii ordonați, sistematici, metodici și cu responsabilitate facilitează, într-o mare măsură, învățarea. Heil și colaboratorii săi vorbesc despre trei tipuri de profesori:

Tipul 1: „se caracterizează prin vehemență, impulsivitate și spontaneitate” - eficient doar față de elevii „silitori” și „conformiști”;

Tipul 2: “perfect integrat”, se caracterizează prin autocontrol, spirit de ordine, orientarea spre scop, superior oricărui altor tipuri, eficient în predarea la toate grupurile de elevi, dar mai ales la copiii anxioși și ostili;

Tipul 3: se caracterizează prin teamă, anxietate și tendință de a se supraconforma regulamentului cel mai puțin eficient dintre toți; eficient doar față de elevii silitori. Profesorii eficienți sunt cei prietenoși, veseli, înțelegători, virtuoși, sociabili, care întrețin relații personale bune.

Tipologia lui Doring, bazată pe tipologia generală despre oameni a lui Spranger, prezintă 6 tipuri fundamentale de profesori:

1) **Tipul dominator**, caracterizat mai degrabă prin dorința de a se impune, decât prin dragoste pentru copii. Profesorul domină, în primul rând, prin propria-i personalitate, savurând cu satisfacție și voluptate conștiința propriei sale superiorități și faptul că elevii se tem de el.

2) **Tipul economic** urmărește în primul rând avatajele proprii. Este comod și are tendința de obține maximum cu minimum de efort. Lasă impresia unui metodician foarte bine pregătit. Este rece în relațiile cu elevii.

3) **Tipul teoretic** ține seama în mod special, de latura instructivă a procesului pedagogic, determinând elevul să-și lărgască cunoștințele legate de propriul său obiect. Nu-l interesează relațiile sale cu elevii și nu dovedește spirit de răspundere în formarea personalității acestora.

4) **Tipul sociabil** se caracterizează în primul rând prin dragoste față de elevi, prin capacitatea de a pătrunde în psihicul acestora, prin atitudine cumpătată, prin dorința de a forma din elevi oameni folositori societății.

L. Tolstoi afirma că “dacă învățătorul are dragoste pentru profesia sa, el este un învățător bun. Dacă învățătorul are dragoste pentru profesie și pentru elevi, el este un învățător desăvârșit”.

5) **Tipul estetic** se caracterizează prin dorința de a forma personalitatea elevului după preceptele sale (dar nu de dragul elevului ci din ambiție, din vanitate), de aceea nu prea ține seama de caracterul concret al personalității elevului.

6) **Tipul cerebral** are un deosebit simț pentru activitatea pedagogică, pe care o înțelege și o apreciază din punctul de vedere al unor înalte principii. Este un tip cu calități bine definite, sigur pe sine, însă prea grav, fără simțul umorului.

În procesul formării tinerei generații, dascălul trebuie să-și pună în valoare întreaga măiestrie și competență profesională, pentru că a fi dascăl este o profesie de suflet, este o artă ce dăltuiește viitorul prin truda prezentului, este o opțiune ce pornește din inimă pentru inimă și nu o soluție de moment.

BIBLIOGRAFIE:

Allport, G.A.: *Structura și dinamica personalității*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981

Cerghit, I., Radu, I.T., Popescu, E., Vlăsceanu, L.: *Didactica*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991

Dumitriu, Gh., Dumitriu, C.: *Psihopedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2004

Golu, P., Mitrofan, N.: *Personalitatea didactică-sursă a creativității*, comunicare la Colocviul național de pedagogie, 1978

Hussar, E., Leonte, R.: *Ghidul învățătorului – manager al clasei de elevi*, Editura Casei Corpului Didactic, Bacău, 2005